การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มเครือข่ายการศึกษาลาดค่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

PARTICIPATORY ACTION RESEARCH TO DEVELOP AND IMPLEMENTATION MODEL POLICY DEVELOPMENT A QUALITY MANAGEMENT OF SMALL SCHOOL LADKANG MODEL SCHOOL NETWORK UNDER LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

สรัญญา บุดดา[1]* มัณฑนา อินทุสมิต[2] และ สวัสดิ์ โพธิวัฒน์[3]

[1]นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

[2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

[3]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

* Corresponding Author E-mail : Nongbudda@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล 3) เพื่อประเมินรูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ของกลุ่มเครือข่ายการศึกษาลาดค่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษากลุ่มเครือข่ายการศึกษาลาดค่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 3 โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) วงจรการวิจัยปฏิบัติการโดยใช้ข้อมูลขับเคลื่อนในการบริหารการศึกษา (Participatory Action Research for Educational Leadership Using Data Driven Decision Making to Improve School : D-A-M-R) ตามแนวคิดของ James, Milenkiewicz & Bucknam (2008)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาลาดค่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 พบว่า โรงเรียนมีคุณภาพการศึกษาต่ำ นักเรียนได้เรียนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ ครูรับผิดชอบหลายระดับชั้น และสอนทุกกลุ่มสาระ ผู้บริหารโรงเรียนในตำบลลาดค่าง ต้องการจะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และปฏิบัติตามนโยบายบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก จึงร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารจัดการโรงเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) วงจรการวิจัยปฏิบัติการโดยใช้ข้อมูลขับเคลื่อนในการบริหารการศึกษา (D-A-M-R) และเมื่อปฏิบัติการครบ 4 วงรอบ พบว่านักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น

รูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล คือ รูปแบบการบูรณาการแบบผสมผสาน ได้แก่ การจัดครูเวียนสอน การสอนแบบคละชั้น และศูนย์การเรียนรู้

การประเมินรูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก จากการจัดเวทีพิจารณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่ารูปแบบการปฏิบัติการมีประสิทธิผล และการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการปฏิบัติการที่สร้างขึ้นมีความถูกต้อง ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, การปฏิบัติตามนโยบาย, โรงเรียนขนาดเล็ก, วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ABSTRACT

This participatory action research was designed to study the policy implementation for the quality management of the small schools. The research purposes were : 1) to investigate the state and problems of the policy implementation of the small schools, 2) to develop a model of the policy implementation of the small school effectiveness, and 3) to determine the result of the model implementation of the small school effectiveness of Ladkang model school network under Loei Primary Educational Service Area Office 3. The target group comprised of the stakeholders of the Ladkang model school network. Participatory Action Research for Educational Leadership Using Data Driven Decision Making to Improve School (D–A–M–R) entitled by James, Milenkiewicz & Bucknam (2008) was employed in this research by applying the Participatory Action Research.

The research findings were found as follows :The total aspect of the state and problems clearly revealed that the educational quality of the schools was found at a low level according to the student achievement. The problems which every school found were shortage of teachers, the number of teachers were not fit to the strands As a result the students could not learn all of the strands. Besides, it was found that one teacher taught multi levels of students. The principals of five school network realized the student quality so the school management took place cooperatively by applying the Participatory Action Research and D–A–M–R cycle. The schools were supported by Loei Primary Educational Service Area Office 3 for the policy implementation.

The operational model showed that the integrating blend, the teachers circulated the teaching among the schools, multi–class and learning center.

The result of the assessment based on the policy of the quality management of the small school. The result of the criticize forum by stakeholders showed that the model was effective and the result of this assessment by the honor person showed that the model was high level of justice ,possibility ,advantage, and appropriate.

Keywords : The Development Model, Policy Implementation, Small Schools, Participatory Action Research

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาคนในสังคมให้มีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญาและเป็นเครื่องมือในการเลี้ยงชีพที่สุจริต ตลอดจนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม มีประสิทธิภาพในการดำรงชีวิต ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญมั่นคงในทุกๆ ด้านการศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาประเทศในฐานะที่มีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศให้กลายเป็นบุคลากรที่มีความรู้สามารถทำประโยชน์ให้กับประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ส่งผลให้สังคมไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมซึ่งบางครั้งการเปลี่ยนแปลงก็เกิดขึ้นอย่างฉับพลันและรุนแรงชนิดที่คนในสังคมตั้งตัวรับไม่ทัน การศึกษาจึงยิ่งมีบทบาทสำคัญมากขึ้นที่จะต้องเตรียมคนในประเทศให้มีความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่การปฏิรูปการศึกษาไทยจึงเกิดขึ้นด้วยการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 พร้อมกับนำแนวคิดทางการศึกษาใหม่ๆเช่นการกระจายอำนาจการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School–Based Management) และการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child–Centered) (นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, 2550)

การปฏิรูปการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนจะสำเร็จลุล่วงอย่างดีได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้สรุปผลการปฏิรูปการศึกษา (รอบที่ 1) ที่ผ่านมามีอีกหลายเรื่องที่มีปัญหาต้องเร่งพัฒนา ปรับปรุงและต่อยอดโดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการบริหารจัดการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) ผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา(องค์การมหาชน) ที่พบว่าด้านผู้เรียนที่ไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2554) ทั้งที่กระทรวงศึกษาธิการโดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความพยายามในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญได้แก่ 1)พัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการโดย ยุบเลิกรวมสร้างแรงจูงใจแก่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก 2) พัฒนาระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษา 3) เสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของโรงเรียนโดยปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และ 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

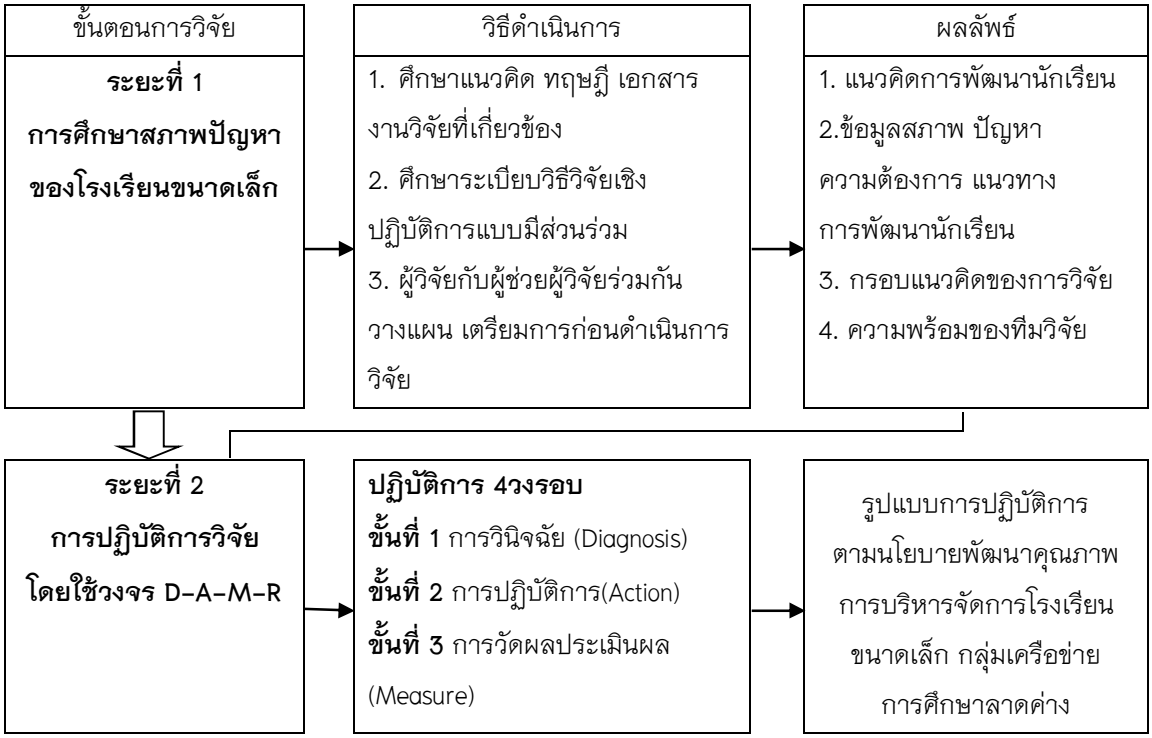
ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 มีโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ จำนวน 5 โรงเรียน เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศในตำบลลาดค่างเป็นภูเขา เส้นทางมีความคดเคี้ยวมาก ทำให้การเดินทางไม่สะดวก จึงต้องตั้งโรงเรียนให้กับทุกหมู่บ้านเพื่อให้เด็กทุกคนได้เรียนอย่างทั่วถึง จำนวนนักเรียนจึงน้อยตามสัดส่วนของประชากร ทำให้โรงเรียนในตำบลลาดค่างทุกโรงเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีครูสอนไม่ครบชั้นเรียน สอนไม่ตรงตามสาขาวิชาและความถนัด นักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะกระบวนการคิด ขาดโอกาสที่จะได้เข้าร่วมแข่งขันกิจกรรมที่เป็นทีมเพราะมีจำนวนน้อย ครูมักสอนโดยไม่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีความไม่คุ้มค่ากับการจ่ายเงินเดือนครูที่สูงหากเทียบกับจำนวนนักเรียน คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ส่งผลให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มไม่มีประสิทธิภาพ

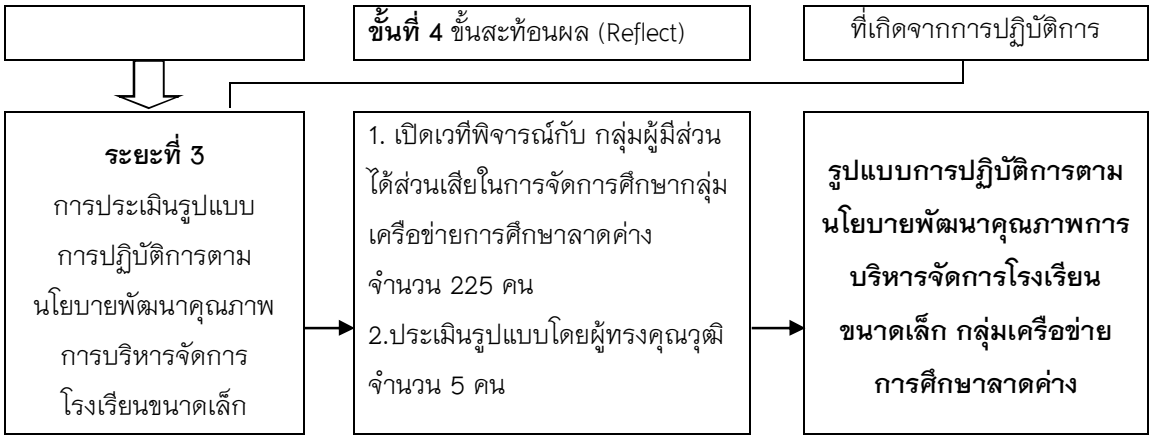
ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายการศึกษาลาดค่าง มีความตระหนักที่จะพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้สูงขึ้น โดยการปฏิบัติตามนโยบายการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ที่รัฐบาลได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก พร้อมทั้งศึกษาสภาพ ปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ตลอดจนปฏิบัติการในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อนำผลปฏิบัติการมาสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ สามารถส่งผลให้การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น และเกิดความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณของชาติ นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพเช่นกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ของกลุ่มเครือข่ายการศึกษาลาดค่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ของกลุ่มเครือข่ายการศึกษาลาดค่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3
3. เพื่อประเมินรูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ของกลุ่มเครือข่ายการศึกษาลาดค่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย





ภาพที่ 1 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าสภาพปัจจุบัน ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพการศึกษาต่ำมากที่สุด มีการลงทุนทางการศึกษามากแต่มีผลลัพธ์ต่ำ การบริหารจัดการยิ่งลำบากมากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีนโยบายโรงเรียนขนาดเล็กภายในปีการศึกษา 2561 จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กลดลงร้อยละ 50 ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการตื่นตัวเป็นอย่างมากด้านความต้องการพบว่าผู้บริการโรงเรียนต้องการที่จะรักษาโรงเรียนให้คงอยู่ นักเรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้นและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องการ Best Practice พบว่าแนวทางในการปฏิบัติตามนโยบาย ควรมีการร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนในตำบลลาดค่างให้มีประสิทธิภาพ นำเสนอความคิดแก่ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร่วมกันพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

2. ผลการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามวงจร D–A–M–R จำนวน 4 วงรอบ ผลการปฏิบัติการปรากฏ ดังนี้

2.1 ผลการดำเนินงานในวงรอบที่1 พบว่า มีการประชุมปฏิบัติการเพื่อร่างรูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบาย และปฏิบัติการตามรูปแบบที่สร้างขึ้น ดังนี้ **1)** ด้านบริหารงานวิชาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบให้ครูเวียนไปสอนตามโรงเรียนผสมผสานกับการสอนแบบคละชั้น นักเรียนอยู่ประจำที่โรงเรียนของตนเอง นักเรียนมีความตื่นตัวในการเรียน **2)** ด้านบริหารงานงบประมาณโรงเรียนบริหารจัดการเอง จะประชุมและจัดสรรตามลักษณะงาน ค่าชดเชยน้ำมันรถครู ได้รับอนุมัติงบประมาณจากเขตพื้นที่การศึกษา 50,000 บาท 3) ด้านบริหารงานบุคคลผู้บริหารช่วยดูแลครูที่ไปเดินทางเวียนไปสอนที่โรงเรียน และช่วยดูแลอยู่โรงเรียน ส่งผลให้ได้รับอัตราครูอัตราจ้างเพิ่มอีก 2 ตำแหน่ง และผู้บริหารใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นที่พอใจของชุมชนเป็นอย่างมาก **4)** ด้านบริหารงานทั่วไปบริหารด้านกิจกรรมนักเรียน ได้อนุมัติให้แยกเป็นกลุ่มเครือข่ายการศึกษาในวงรอบที่ 1 มีปัญหาจากการเดินทางเวียนสอนของครู และครูเหนื่อยจากการเดินทาง คุณภาพนักเรียนยังไม่ดีขึ้น งบประมาณค่าพาหนะไม่เพียงพอ จึงมีความเห็นที่จะต้องพัฒนาในวงรอบที่ 2 ต่อไป

2.2 ผลการดำเนินงานในวงรอบที่ 2 พบว่า มีกิจกรรมที่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติการวงรอบที่ 1 คือ การเดินทางเวียนสอนของครูคุณภาพนักเรียน งบประมาณไม่เพียงพอจึงได้ร่วมกันจัดให้มีกิจกรรมที่ยังคงต้องปฏิบัติในวงรอบที่ 2 คือ 1) ด้านบริหารงานวิชาการใช้รูปแบบการสอนคละชั้น และครูเวียนสอน เพิ่มรูปแบบศูนย์การเรียนขึ้น ในระดับชั้น ป. 1 และชั้น ป. 6 เมื่อยุติวงรอบพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกโรงสูงขึ้น ทำให้มีนักเรียนย้ายเข้ามาเรียนเพิ่ม 2) ด้านบริหารงานงบประมาณผู้วิจัยขอทุนวิจัยจาก สสค. ใช้ชื่อการวิจัยว่า โครงการครูดาวกระจาย ได้รับงบประมาณจำนวน 321,540 บาท**3**) ด้านบริหารงานบุคคล ได้ดูแลเรื่องความดีความชอบแก่ครูทั้ง 5 โรงอย่างทั่วถึง **4**) ด้านบริหารงานทั่วไปโรงเรียนบริหารจัดการตนเองชุมชนร่วมระดมทรัพยากรมาช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการโรงเรียนของตนเอง ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้เต็มที่ และมีความสุขในวงรอบที่ 2 มีปัญหาจากผลการประเมินคุณภาพนักเรียนที่เรียนอยู่ศูนย์โรงเรียน C มีคุณภาพต่ำกว่าศูนย์โรงเรียน A เนื่องจากครูศูนย์ C ขาดการใช้สื่อการเรียนรู้ นักเรียนมีขาดสมาธิในการเรียนรู้ จึงมีความเห็นที่จะต้องพัฒนาในวงรอบที่ 3ต่อไป

2.3 ผลการดำเนินงานในวงรอบที่ 3 พบว่า มีกิจกรรมที่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติการวงรอบที่ 2 คือครูขาดการใช้สื่อการเรียนรู้ นักเรียนมีขาดสมาธิในการเรียนรู้จึงได้ร่วมกันจัดให้มีกิจกรรมที่ยังคงต้องปฏิบัติในวงรอบที่ 3 คือ 1) ด้านบริหารงานวิชาการใช้รูปแบบการสอนคละชั้น และรูปแบบศูนย์การเรียน โดยจัดรวมเป็นศูนย์การเรียนในระดับชั้น ป.1 และ ป. 6 มาเรียนรวมกันที่ศูนย์โรงเรียน A จัดอบรมการผลิตสื่อการสอนให้ครู และอบรมการปะภาพด้วยกระดาษสีฝึกสมาธิให้กับนักเรียน ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นมีนักเรียนในอำเภอย้ายมาเข้าเรียนจำนวน 20 คน 2) ด้านบริหารงบประมาณใช้งบประมาณที่ได้รับทุนจาก สสค. มาพัฒนาครู **3)** ด้านบริหารบุคคล ได้รับการบรรจุแต่งตั้งตำแหน่งครูเพิ่ม และผู้บริหารได้รับความดีความชอบ 1 คน ครูได้รับ 1 คน 4) ด้านบริหารงานทั่วไป อาคารสถานที่ได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ได้รับจัดสรรงบประมาณให้จัดซื้อรถตู้ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในวงเงิน 1,200,000 บาท ในวงรอบที่ 3มีปัญหาจากผลการประเมินคุณภาพนักเรียนจากการสอบ O-Net ยังต่ำอยู่ ครูขาดการพัฒนาตนเอง จึงมีความเห็นที่จะต้องพัฒนาในวงรอบที่ 4 ต่อไป

2.4 ผลการดำเนินงานในวงรอบที่ 4 พบว่า มีกิจกรรมที่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติการวงรอบที่ 2 คือผลการประเมินคุณภาพนักเรียนจากการสอบ O-NET ยังต่ำอยู่ ครูขาดการพัฒนาตนเอง จึงได้ร่วมกันจัดให้มีกิจกรรมที่ยังคงต้องปฏิบัติในวงรอบที่ 4คือ1) ด้านบริหารงานวิชาการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ 5 ศูนย์ และจัดโครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนส่งผลให้นักเรียนมีผลคะแนน O-net สูงขึ้น 2) ด้านบริหารงานงบประมาณใช้ทุนได้รับจาก สสค.ได้รับงบประมาณสนับสนุนชดเชยค่าน้ำมันจากเขตพื้นที่การศึกษา และองค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมนักเรียน 3) ด้านบริหารงานบุคคลจัดการศึกษาดูงานพัฒนาบุคลากรในกลุ่ม ผู้บริหารได้รับความชอบจำนวน 2 คน ครูจำนวน 2 คน 4) ด้านบริหารงานบริหารทั่วไปโรงเรียนบริหารจัดการเอง ชุมชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

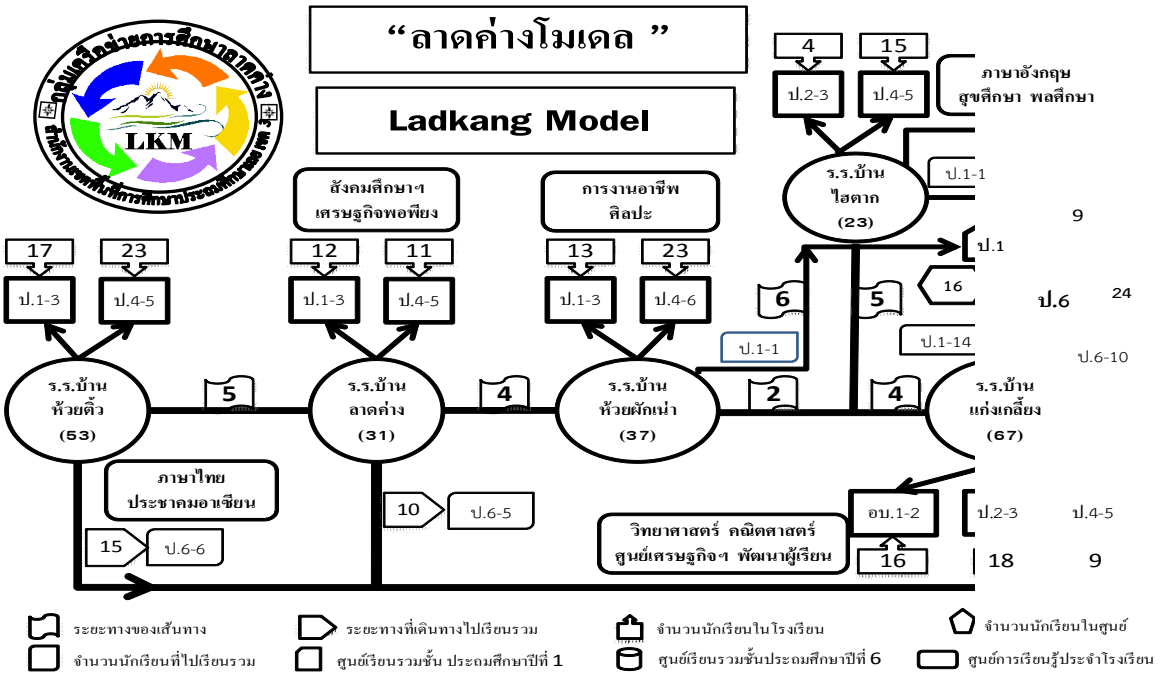
3. ผลการประเมินรูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาเลย เขต 3 สรุปผลได้ดังนี้

3.1 ผลการเปิดเวทีพิจารณ์1) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย พบว่าส่วนมากเห็นด้วยกับปฏิบัติการ เพราะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนได้มากขึ้น และบางส่วนที่ไม่ต้องการปฏิบัติการตามโมเดลเพราะเหนื่อยต้องการกลับไปสอนรูปแบบเดิม 2) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่าส่วนใหญ่มีความพึงพอใจนักเรียนมีความรู้

เพิ่มขึ้น ครูก็ตั้งใจสอนมากขึ้น มีความรู้สึกภูมิใจที่ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นกับการพัฒนาโรงเรียน นักเรียนได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละคน โดยเฉพาะ นักเรียน พบว่ามีความสุขในการเรียน

3.2 ผลการประเมินรูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Guskey, 2000) พบว่าด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกด้าน

รูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 รูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพการศึกษาต่ำมากที่สุด มีการลงทุนทางการศึกษามากแต่มีผลลัพธ์ต่ำ ถือว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า การบริหารจัดการยิ่งลำบากมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาคล้ายกัน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านปัจจัยความพร้อมของโรงเรียน และด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้มีนโยบายการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยได้กำหนดเป้าหมายว่าภายในปีการศึกษา 2561 จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กลดลงร้อยละ 50 ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการตื่นตัวเป็นอย่างมากสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้วิจัยผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่พบว่า ผู้บริหารระดับจังหวัด อำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และครู ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายยุบรวมโรงเรียน ด้านความต้องการ

พบว่าผู้บริหารโรงเรียนต้องการที่จะรักษาโรงเรียนให้คงอยู่ โดยไม่ต้องยุบรวม การพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้น และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องการ Best Practice แนวทางในการปฏิบัติตามนโยบาย พบว่า ควรมีการร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนในตำบลลาดค่าง และนำเสนอความคิดแก่ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร่วมกันพัฒนาคุณภาพการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

2. การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล การมีข้อค้นพบจากการดำเนินงาน ทั้ง 4 วงรอบ พบว่าเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ผู้ปกครองและชุมชนพอใจและให้ความสำคัญกับโรงเรียนมากขึ้น ครูมีความกระตือรือร้น ได้เรียนรู้การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการการศึกษาของกิตติพงษ์ ทินแย่ง (2551) ที่ได้สรุปผลการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น โรงเรียนแม่กองแป พบว่า คุณภาพนักเรียนมีการพัฒนาขึ้น การได้รับจัดสรรตำแหน่งครูมาบรรจุเพิ่ม จำนวน 2 คน เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ในการพัฒนาวัฒนธรรมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรในการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสร้างแรงจูงใจด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การพิจารณาความดีความชอบจากการที่ลาดค่างโมเดลได้เริ่มต้นจากความต้องการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการของของชุมชนโรงเรียนของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ทำให้เกิดการร่วมมือร่วมใจกันอย่างเต็มที่ และเต็มใจที่จะปฏิบัติการอย่างเข้มแข็ง ส่งผลให้เกิดผลงานเป็นที่ประจักษ์ สอดคล้องกับโกวิท พวงงาม (2547) ที่ได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาที่รวมการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการเข้าด้วยกัน เป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยคณะนักวิจัย ชุมชน และแกนนำชาวบ้าน มีส่วนร่วมด้วยทุกขั้นตอน เพื่อให้ผลการวิจัยนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

3. การประเมินรูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก1) โดยการเปิดเวทีพิจารณ์ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีความสนุกสนานให้การสอนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น นักเรียนเรียนรู้เพิ่มขึ้น ความสำเร็จนี้อาจเกิดจากการใช้ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Theories of Implementation)ซึ่งเป็นแนวคิดของ Lipsky (1971,1980) Elmore (1980) และ Hjern (1982) สอดคล้องกับทฤษฎี Lipsky (1971,1980) Elmore (1980) และ Hjern (1982) ทฤษฎีนี้เน้น ผู้ปฏิบัติระดับพื้นที่ในฐานะผู้ให้บริการและมองการนำนโยบายไปปฏิบัติเนื่องจากต้องการตอบโต้ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติจากบนลงล่าง สาเหตุที่แท้จริงที่มีผลต่อการปฏิบัติในระดับล่าง กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มองว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ครูก็ตั้งใจสอนมากขึ้น มีความรู้สึกภูมิใจที่ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นกับการพัฒนาโรงเรียน ผู้บริหารและครูรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับพันธุ์ทิพย์ รามสูต (2540) ที่อธิบายไว้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีหลักการสำคัญ ตรงที่ให้ความเคารพต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) การประเมินรูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสรุปเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดจากด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน และความเหมาะสมตามลำดับ ซึ่งเป็นผลมาจากรูปแบบที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันสร้างขึ้น เป็นรูปแบบที่มีลักษณะที่ดี สอดคล้องกับ Keeves (1988) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะของรูปแบบที่ดี ควรได้รับการตรวจสอบตามที่กำหนด และบอกรายละเอียดในการปฏิบัติแต่ละขั้นตอนได้อย่างชัดเจน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) กล่าวว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขนาดเล็กจะต้องมีลักษณะต่างจากโรงเรียนทั่วๆ ไป เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ควรมีการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยผู้วิจัยเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่วิจัย จึงทราบปัญหาและข้อจำกัด สามารถนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสร้างความเข้าใจให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในบริบทอื่นๆ เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ

2.2 ควรมีการวิจัยติดตามผลรูปแบบการปฏิบัติการตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กที่ดำเนินการอยู่ เพื่อให้ทราบความยั่งยืน และมีการพัฒนาจากเดิมหรือมีการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นอย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและครุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **สรุปผลการปฏิรูปการศึกษา (รอบที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.**

กิตติพงษ์ ทินแย่ง. (2551). **รายงานผลการดำเนินงานการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการเรียนรู้แบบคละชั้น : โรงเรียนบ้านแม่กองแป.** แม่ฮ่องสอน. เอกสารอัดสำเนา.

โกวิทย์ พวงงาม. (2547). **การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์.** คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงาน. (2547). **โครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก.** กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล. (2550). **การศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับปัจจัยภาวะผู้นำ ปัจจัยกลุ่มสาระการเรียนรู้ และปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อเครือข่ายการแลกเปลี่ยนทางสังคมในที่ทำงานและตัวแปรผลทางด้านจิตพิสัยของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พันธ์ทิพย์ รามสูตร. (2540). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม.** กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียนมหาวิทยาลัยมหิดล.

มัณฑนา อินทุสมิต. (2557) การวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้ข้อมูลขับเคลื่อนในการบริหารสถานศึกษา. **วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น,** 10(2) : 10–17.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน . (2551). **แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์กรมหาชน). (2551). **มาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์พิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ 2.**กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์กรมหาชน).

Guskey, T.R. (2000). **Professional Development in Education : In Search of the Optimal Mix.** New York : Teachers College Press.

James, E.A., Milienkiewicz, M.T., & Bucknam, A. (2008). **Participatory Action Research for Educational leadership.** California : Sage.

Keeves, oeter J. M., & Michael, Y. N.(1988). **Educational Research. Methodology and Measurement :** An Lavational Handbook. Oxford : Pergamon Press.

Lipsky, M. (1980). **Street – LelelBureaucrats : Dilemmas of The Individual in Public Services.** New Yok : December.